

המלצות רשות החדשנות: תרומת ההייטק להכנסות המדינה מעבודה ומחברות

רשות החדשנות ואגף הכלכלן הראשי במשרד האוצר הוציאו לאור פרסום מיוחד בנושא תרומת ההייטק להכנסות המדינה מעבודה ומחברות. במסמך זה אנו מביאים את עיקרי הפרסום והמלצות לצעדי מדיניות אפשריים הנובעים מהנתונים שהוצגו בפרסום זה.

להלן עיקרי המסמך:

1. בשנת 2020, כ-24% מכלל תשלומי המס בישראל הנובעים מחברות ומשכר הגיעו מההייטק.
2. בשנת 2021 (השנה האחרונה שבנוגע אליה התפרסמו הנתונים), היו השכירים והשכירות בענף ההייטק אחראים לכ-36% מתשלומי מס הכנסה משכר.
3. 85% מהכנסות המדינה הנובעות מענף ההייטק קשורות בעובדים ובעובדות בענף. 15% בלבד מהכנסות המדינה הנובעות מענף ההייטק קשורות ישירות בחברות.
4. בהשוואה לעובדים בשאר ענפי המשק, עובדי ההייטק אחראים לתשלומי מס גבוהים יותר. מנגד, חברות ההייטק אחראיות לתשלומי מס נמוכים יותר מאשר חברות בשאר ענפי המשק. הפער נובע ממספר סיבות בולטות: שכר ממוצע גבוה בהייטק שגורר תשלומי מס הכנסה גבוהים מצד העובדים. בצד החברות, לסטארטאפים לרוב אין רווחים שעליהם הם משלמים מס חברות, ואילו מרבית החברות הרווחיות בענף נהנות משיעורי מס מופחתים במסגרת חוק עידוד השקעות הון.
5. בשנת 2020, סך הכנסות המדינה הנובעות באופן ישיר מפעילות ההייטק בישראל היו שקולות לכ-9.3% מתקציב המדינה.
6. תשלום מס ההכנסה החודשי הממוצע של עובדת הייטק בשנת 2021 היה 6,966 שקלים - פי 6.3 מהממוצע בשאר המשק (1,112 שקלים).
7. תשלומי מס ההכנסה של עובדי ועובדות ההייטק גדלו ב-66% בשנים 2016-2021.
8. בשל הייצוג החסר של אוכלוסיות בהייטק, 57% מתשלומי המס בשנת 2021 נבעו מקבוצת המועסקים הדומיננטית המאפיינת את הענף - גברים, יהודים (שאינם חרדים), העובדים בתל אביב ובמרכז הארץ.

לאור חשיבות תרומת ההייטק לכלכלה כפי שעולה מן הנתונים, להלן התובנות העיקריות העולות מהממצאים ומספר המלצות לצעדי מדיניות אפשריים:

תובנה 1:

התלות של מדינת ישראל בהכנסות הנובעות מענף ההייטק הולכת וגדלה

מדינת ישראל הולכת ומגדילה את התלות שלה בענף זה, ובעיקר בעובדים ובעובדות בו. תלות זו הולכת ומתחדדת בשנות משבה, כמו השנה הנוכחית, בה יש צפי לעלייה משמעותית בגירעון המדינה וירידה בהכנסות מענפים שרגישים לזעזועים ביטחוניים כמו נדל"ן, קמעונאות ותיירות. בתקופות משבר ככלל, לדוגמה בקורונה, ההייטק מהווה "בולם זעזועים" למשברים כלכליים במשק, כפי שהוצג בהרחבה בדו"ח תמונת מצב ההייטק לשנת 2024 של [רשות החדשנות](#).

כפועל יוצא מחשיבות הענף ותרומתו למדינה, **ישנה חשיבות גבוהה להשקעה ממשלתית משמעותית בענף**, בדגש על תשתיות מחקר לשם שמירת היתרון הטכנולוגי של ישראל במקביל להשקעה ישירה בסטארטאפים בתחילת הדרך הפועלים בתחומים בעלי זמינות הון פרטי נמוכה. וכן שיפור מתמיד של הסביבה העסקית לתעשיית ההייטק (מיסוי, רגולציה וכו') על מנת לשמר את התחרותיות של ישראל מול האבי חדשנות עולים בעולם.

לאור התלות הגבוהה של הכלכלה הישראלית בהייטק והצורך לאפשר צמיחה רציפה של חברות טכנולוגיה מתחדד הצורך להשקיע בסטארטאפים דווקא בתקופות של משברים כלכליים, בהן המשקיעים הפרטיים מצמצמים את ההשקעות שלהם.

המלצה: להשקיע בתשתיות מחקר ובסטארטאפים באופן רציף, במטרה להעלות את הוודאות עבור השוק הפרטי, בייחוד בתקופות של משבר כלכלי

אנו חוזרים על המלצת הרשות כפי שהוצגה בדוח תמונת מצב ההייטק לשנת 2024 לפיה יש ליצור תוכנית רב-שנתית להשקעה ממשלתית בהייטק. לאור השפעותיה הצפויות של המלחמה על הכלכלה, והצורך הצפוי בהידוק החגורה בהוצאה הממשלתית, יצירת מחויבות ממשלתית להצלחת ההייטק הישראלי עשויה לשלוח איתות חיובי לשוק.

תובנה 2:

עיקר צמיחת הכנסות המדינה מההייטק הישראלי נובע מעובדי הענף

התרומה המרכזית של ענף ההייטק הישראלי לכלכלה הישראלית, מבחינת השפעה על הכנסות המדינה, היא בתעסוקה - 85% מההכנסות קשורות לעובדים. כלומר, מבחינת המדינה, **חשוב לוודא שהתעסוקה בהייטק ממשיכה לצמוח וכי מספר העובדים בענף ההייטק שומר לכחות על חלקו היחסי מתוך כלל המועסקים בישראל. לאור חשיבותם של עובדי ועובדות הענף, צעדי המדיניות המרכזיים צריכים לעסוק בעיקר בהשפעתם הפוטנציאלית על התעסוקה. כמו כן, חשוב לעקוב אחר התנודות במדד זה, אשר יש לו השפעות מאקרו-כלכליות נרחבות, יותר מאשר מדדים כמו גיוסי הון לסטארטאפים למשל.**

בתוך כך, בולטים פערים בתשלומי המיסים על ידי עובדים מקבוצות בתת-ייצוג בהייטק, כולל נשים ועובדים מהחברה הערבית והחברה החרדית, שנובעים ממספרם הנמוך יחסית בתעשייה ומפערי שכה.

המלצה: לפעול להרחבת בסיס התעסוקה הפוטנציאלי של ההייטק הישראלי, בדגש על שילוב אוכלוסיות בתת-ייצוג

על מנת לצמצם את הפערים, להגדיל את הרווחה של האוכלוסיות בתת-ייצוג ולשפר את רמת החיים הכללית במדינה, יש לאפשר ולעודד מעבר של אוכלוסיות בתת-ייצוג להייטק. אנו חוזרים ומדגישים את חשיבות יישום המלצות הוועדה להגדלת ההון האנושי בהייטק ("ועדת פרלמוטר") במלואן, כאשר החשיבות הגבוהה ביותר היא יישום ההמלצה להשקיע בחינוך מצוין לכל קבוצות האוכלוסייה ובכל רחבי הארץ, כדי להבטיח את שגשוג ההייטק בטווח הארוך. נבקש להוסיף על כך שעל מנת לשפר את ייצוגן של נשים בענף ההייטק הישראלי - האוכלוסייה הגדולה ביותר שנמצאת בייצוג חסר בענף - יש לפעול לגיבוש צעדי מדיניות אשר יצמצמו את השפעות האימהות על קריירה של נשים בהייטק.

תובנה 3:

תרומת עובדי ועובדות החברות הרב-לאומיות בהייטק הישראלי להכנסות המדינה היא משמעותית

מגמה מרכזית בהייטק בעשור האחרון היא הגידול המשמעותי בחלקן של החברות הרב-לאומיות בהייטק הישראלי בכלל, ובתשלומי מס בפרט. על אף שמספר המשרות בחברות ההייטק הרב-לאומיות הוא כ-27% מכלל המשרות בענף ההייטק, ומספר החברות הרב-לאומיות הוא 7% בלבד מהחברות העסקיות בהייטק, **תשלומי המס הנובעים מחברות ההייטק הרב-לאומיות הם יותר משליש מסך תשלומי ענף ההייטק להכנסות המדינה**, הן במונחי מיסים שקשורים לעבודה והן במונחי מס חברות. לאור חשיבותן הצומחת של החברות הרב-לאומיות להייטק הישראלי והשונות הגדולה בין סוגי הפעילות שלהן בישראל, החל מהפעלת מרכזי פיתוח בלבד ועד חברות המפעילות בישראל מרכזי פעילות עסקיים האחראים על טריטוריות נוספות. יש מקום להעמיק בבחינת המדדים הכלכליים של חברות אלה והשפעתן על הכלכלה הישראלית.

המלצה: למרות חשיבותן הגבוהה של החברות הרב-לאומיות לאקוסיסטם הישראלי, אין מקום בעת הזו לייצר מדיניות להגדלת מספרן באופן יזום. עם זאת יש מקום לבחון אם קיימים חסמים לפעילותן של חברות רב-לאומיות משמעותיות שטרם פועלות בישראל, אם תרומתן לתחום בישראל תהיה גדולה

החברות הזרות מהוות עוגן של יציבות תעסוקתית ותורמות למיצוב ענף ההייטק הישראלי כמרכז חדשנות עולמי. עם זאת, חשוב לזכור כי המכפיל התעסוקתי בחברות הזרות הוא מהנמוכים בהייטק הישראלי¹, הכוונה היא ליחס בין מספר העובדים שאינם בעלי משלח יד טכנולוגי ביחס לכל מהנדסת מועסקת. כלומר, בחברות הרב-לאומיות, על כל עובדת בתפקיד טכנולוגי יש רק כחצי עובדת בתפקיד שאינו טכנולוגי. כמו כן, אופן מיסוי החברות הזרות בשיטת קוסט פלוס גורם לכך שבמרבית המקרים תשלום מס החברות שלהן, בישראל, אינו גבוה.

תובנה 4:

תשתיות הנתונים לקביעת מדיניות חדשנות לוקות בחסר

פער משמעותי מרכזי אשר עלה בתהליך העבודה על הפרסום המיוחד, הוא **שחוסר עדכניות הנתונים המנהליים הרשמיים של מדינת ישראל אינו מאפשר להתבסס עליהם באופן שוטף**. כלומה, קביעת מדיניות תתבצע לרוב על בסיס סקרי למ"ס ונתונים ממקורות פרטיים. דוגמה בולטת לכך היא למשל מידע הנוגע להכנסות המדינה מאופציות המוענקות לעובדי הייטק. עקב אי-זמינות הנתונים לא ניתן היה להעריך במסגרת פרסום זה את משקלן וחשיבותן להכנסות המדינה.

בנוסף, אחת ממטרות עבודה זו הייתה לבחון פערים אפשריים במסקנות בנוגע להייטק הישראלי כאשר נעשה שימוש בהגדרות שונות לענף. הממצאים מראים כי ניתוחים לפי שתי המתודולוגיות השכיחות ביותר מציגים, על פי רוב, מגמות דומות. למעט נתוני החברות הזרות בהם נצפה פער משמעותי בין שתי ההגדרות. בפרט, מספר החברות הזרות לפי הגדרת הלמ"ס נמוך ביחס להגדרת מאגרי המידע הפרטיים, כנראה כתוצאה מעיכוב עדכון מסד הנתונים בכל הנוגע לעסקאות מיזוג ורכישה של חברות מקומיות על ידי חברות זרות.

בשורה התחתונה, בכל הנוגע לקביעת מדיניות הממשלה ביחס לענף ההייטק, בין אם היא תתבסס על נתוני למ"ס (סקרים או נתונים מנהליים) או על סמך מקורות המידע הנוספים כפי שהוצגו במסמך זה (IVC/SNC) סביר כי יתקבלו מסקנות דומות.

המלצה: לפעול להרחבת האיסוף והשימוש בנתונים מינהליים ולשיפור איכותם ועדכניותם, במקביל ליצירת מערך נתונים מינהליים על סקטור ההייטק

המלצה זו עומדת בקנה אחד עם המלצות דוח ועדת המומחים "לשיפור איסוף, הגדרה והנגשה של הנתונים על סקטור ההייטק בישראל" בראשות פרופ' יוג'ין קנדל מיולי 2023